

J. Ustal.

Igawus kui kõige
sagedam haigus
ilmas.

Kirjastaja H. Leoke, Wiljandis.

Igawus kui kõige sagedam haigus
ilmas.

A-42189

Igawus kui kõige sagedam haigus ilmas.

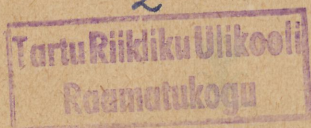
Kõne, peetud Tarwastu Hiariduse Selfi suwepidul 17. juunil
1912 aastal.

Kirjastaja H. Leoke, Wiljandis.

ARHIIVKOGU

2

127753

€ Ring'i trükk, Wiljandis 1912.

Auustatud pidukülalised! Eeskawas seisab jämedate tähtedega: „Suwepidu“ ja selle all kohe kõne: „Igawus kui kõige sagedam haigus ilmas.“ Trükiladuja on wististe ekinud; pidi olema: „Suwepidu kui kõige sagedam haigus ilmas ja pääle selle kõne, kui muidu weel mitte küllalt igaw ei tule.“ Nüüd selle eeskawa järel käies saate ju enne suwepidu igawuse haigusega isiklikult tuttawaks. Ärgu oldagu sellepärast haigutamisega mitte tagasihoidlik.

Minu kõne-aine on, nagu kohe näete, wäga õnnetult walitud. Siin wabas õhus, kus tänane pidupäew Teid jälle nii hulgana kokku on kutsunud, kus suwe loodus oma särawa päikese ja pehme, peitawa õhuga meelt ja südant täidab ning pidulikku meeleolu weel pidulikumaks teeb, pean ma teile igawusest kõnelema. Rõõmuist peaks nüüd

kõnelema, sest rõõm on rõkkamas raiestikus ja naeru-kilin kargab kaaslikus. Lõbuft, õnnest, armastuseft, wõi mõneft muuft õrn-pehmeft elewuseft peaks jutustama, sest see kõik on suwe õhus unistades huikamas. Wõi jälle selleft, kuidas rukis hällib uhkelt nurme nõlwadel, wõi jälle — kuid mis tarwis pika sissejuhatusega igawuft sünnitada, kui seda kõne enesega palju lihtsamalt teha saab.

Mis on igawus? Igawus on haigus ja kõige päält niisugune haigus, mis kõige lühemadgi näod pikaks wenitab. Ta on haigus, kus küll igamees oma suu lahti teeb, aga keegi ei tea ütelda, kust kohast just walutab. Ta on haigus, mida inimene üksikult palju kergemine külge wõib saada, kui mitmekesi. Ja ta on päälegi wäga külgehakkaw haigus, sest ehk küll inimesi on, kes ainult enesele elawad, niisamuti ka niisuguseid, kes ainult ennaft armastawad, aga inimesi, kes ainult enesele igawuft sünnitawad, ei ole mitte.

Igawuse haigust on küll kõik inimesed enam-wähem tunda saanud, wälja tuleks

arwata ainult need inimesed, kes üleüldse mitte sündinud ei ole. Mõni põeb teda harwa, teine põeb teda igapäew, aga on ka niisuguseid, kes seda haigust wahetpidamata põewad. Tema wälised tundemärgid on haigutamine ja uni; silmad saawad tumeda, eluta läike, näojooned on wälinud, lihaksed lõdward; lõõgi ja joogi isu on aga endine. Kui haigus juba nii kaugele on jõudnud, et inimene magama jääb, siis on haiguse kriis õnnelikult mööda, sest magades ei ole weel kellelgi igaw olnud.

On inimesi, kes ainult selle pärast rumalad on, et nad midagi ei tea, sellewastu on inimesi, kes ainult sellepärast igawad on, et nad kõik teadwad.

„Igaw on siin ilmas, mu herrad!“ hüiab wene kirjanik Gogol. Gogol tahtis wist ütelda: „Mu herrad, teie olete igawad siin ilmas!“ Aga et haiget mitte äritada ei tohi, sellepärast aetakse süü ümbruse pääle, aga mitte kunagi haige enese pääle.

Maailm ei ole igaw, sest ta on kõige suurem, täielikum ja kunstlikum meistritöö,

ilmade meistri enese tehtud. Siin waltwab meid iga sammu pääl tuhatkordne elu, tuhatkordne ilu ja tuhatkordne saladus. See elu läheb huwitawamaks, mida sügawamale meie tema sisse fungime, ilu saab säravamaks, mida rohkem meie seda waatleme ning saladus sügawamaks, mida enam seda uurime.

„Mul on nii igaw!“ See sõna tuleb tãnapãew nii sagedaste meie nooresoo keskel ette, et julgeste wõib kihla wedada, et iga 17 aastane neiu seda sõna 17 korda pãewas ütleb, ja kui ta 18 aastaseks saab, siis ütleb ta seda 18 korda. Imelikul wiisil ei ütle ta aga kunagi: „Mina olen tãna nii igaw,“ ehk „Mina olin selle inimesele hirmus igaw“ ehk jãlle „mina olen elu tarwis lõpmata igaw,“ waid ikka: „Mul on tãna nii igaw! See inimene on mulle hirmus igaw! Elu on mul lõpmata igaw!“ j. n. e. nagu ei oleks elul muud paremad ametid, kui igawuist walmistada noore neiule. Ja ometi naeratab female elu, nagu pãikene naeratab suwe hommikul kastepisara sees kasteheina ladwal. Taewas on roosiõied tema palgedele istutanud ning filmadesse pannud sãra-

wad tähed; merepõhjaft on ta pärlid wõtnud ning temale suhu pannud ning rinnasfe kõlawä kandlikefe, ja fiiski — elu on temal nii igaw! Noorus, miks ei kõla see kannel fu rinna sees ja kuuluta hõbedafe heliga noorufe õnne ja rõõmu? Miks närtfiwad roosid fu palgedel nii wara ja tähed fu silmades paistwad nii tumedalt! Wõi kas ehk on katkenud hõbedafed kandli keeled, wõi on mõni kuri dāmon nad hääleft ära ajanud?

Imelik, see meie aja noorus! Terwe eluaeg peab ta ainult surnumatja ametit. 10 aastafelt matab ta sõnakuulmise oma wanemate wastu hauda, 12 aastafelt oma naeratawa, mureta lapsepõlwe, 16 aastafelt matab ta usu Jumala siise ja 18 aastafelt oma roosilise noorufe. 20 aastafelt kaewab ta hauda oma elimise armastusele ja 30 aastafelt — usule inimeste siise. 40 aastafelt matab ta hauda oma lootused, 50 aastafelt — oma soowid. 60 aasta wanaduselt matab ta oma wiimase usu — usu iiseenefe jõu pääle ning selle järele kaewab ta hauda oma 5 meelele: nägemisele, kuulmisele j. n. e.

Nii kaewab ta terwe eluaeg hauda, seni kui surm female õla pääle koputab, ja siis kaewatakse hauda female enesele.

Igawuse wastu on wäga palju rohtusid olemas ja neid leitakse weel igapäew juurde, Kõik rohud on aga sellepoolest karwapäält ühesugused, et nad midagi ei aita. Kui need rohud kõik pudelisse lünniksüd panna, siis saaks nendest terwe apteek. Ma nimetan mõned tähtsamad. Esiteks, alkohol. See roht on sisewõtmiseks wõrdlemata hääd, nimelt kõrtsimehele raha sisewõtmiseks. Rohupudel kannab harilikult pääliskirja: „Inimene, kui sul igaw on, siis tule siia!“ Kõrtsimehe majapidamise raamatus on aga selle rohu päris õige nimi, ja see käib nii: „Inimene kui sul igaw on, siis anna oma raha siia!“ See on üks kõige wanematest igawuse rohtudest, sest seda tarwitab inimese sugu juba Noa päiwist saadik, sellepärast on ta ka wäga kallis. 1 miljoniarwuline eesti rahwas wõtab seda rohtu iga aasta umbes 10 miljoni rbl. eest omale sisse ning annab selle juures weel kümme kord suurema summa eest oma terwist wälja. Waesed igawuse haiged saawad

nõnda siis kahest tühjast korraga lahti: rahast ja terwisest, sest raha võib inimest weel wiimaks rikkuse kiufatuste sisse wiia ja terwis — noh mis sellega üleüldse pääle hakata: ole sa terve või haige, ära sa sured ometi.

Teine kuulus igawuse rohi on kaardimäng. Temaga võib otse mängides igawust furnuks lüüa. Kui aga tundide kaupa igawust on furnuks löödud ja furnukslööjad higiste, wäsinute nägudega laua tagant üles tõusewad, siis tuleb wälja, et aeg on furnuks löödud, igawus ise aga jäänud ilusasti elusse.

Kolmas kuulsam igawuse rohi on alles hilja aja eest üles leitud, see on kinematograph ehk liikuwate piltide teater. Kes linnas on käinud, see on seda näinud. Sääl näidatakse elawates piltides karwapäält ära, kuidas rööwel õõsel aknast sisse tungib, rahakapi ukse lahti murrab, raha ära warastab ja siis jälle ettewaatlikult ära põgeneb. Põnew, huwitaw ja õpetlik igaühele, iseäranis aga nendele, kes tulewikus ise niisugust ametit soowiwad õppida.

Sääl wõid sa näha, kuidas Pariisi jooma-
põrgud õõajal wälja näewad, kui suurelinna
elumehed sääl oma bachanaliaid ehk jooma-
pidusid peawad — wäga lõbus, igawus kui
luuaga ära pühitud.

Ja kui sa ise weel armastuse- ja pere-
konnaelu warjukülgesid ei tunne, siis wõid
neid nüüd kinematographis oma filmadega
waadata. Lapsed wõtku igamees muidugi
ühes, et need juba aegsaste targaks saaksid.
Sa wõid sääl näha, kuidas tütar oma wane-
mate kodust põgeneb, et keelatud sõprust
meesterahwastega pidada, kuidas ta wiimaks
uulitsale heidetud ilma pääwarjuta ja koduta
ümber hulgub ning jõewoogudes oma õnnetu
elule otsa teeb — hale ja liigutaw, kas wõi
nuta! Põnewad armastuse romanid ei saa
poolegi selle wastu! Ehk jälle, kuidas maja-
proua sõõmalaua juures oma armsa abi-
kaasale supiwaagnaga wastu pääd wiskab,
nii et palaw supp mõõda pääd-palet maha
woolab ja kuidas sellepääle mees wihaga
kõik sõõgi- ja majariistad puruks pekstab —
hull-naljakas, kas naera wõi kõht katki!

Ja siis veel need kõdistawad armukeste jandid prouakeste ja herrakeste koduses elus, kus salaja abikaasa seljataga tuppa lastud armukeled kõik kindla eeskawa järele elimise suudlemise järele tingimata lohwa alla peawad marjima, wõi riide kappi, wõi veel mõne hullemasse kohta, sest õige abikaasa kõlistab ukse taga — kõik nii naljakas ja loomulik, kas tee wõi filmapilk kodus järele.

Ja igawusehaiged inimesed waatawad ja waatawad, nii et filmad waatamisest waltawad, ning wäljas särab päikene, wõi lähtendawad hõbedased tähed nii heledalt, nii heledalt ja kutsuwad sind su kohuse juurde ning elurõõmsa tegewusele.

Kinematograph on niisugune igawusehaiguse roht, mis igawust ennaft ka haigeks teeb, i. o. enne oli inimesel ainult igawus, pärast kinematographis käimist on temal haige igawus. See roht on filmadele päältmäärimiseks, aga igaüks kes oma filmi selle rohuga käib määrimas, saab seeftpidi ka määritud.

Tartu linn üksi tarwitas seda silmamääreret minewal aastal ligi pool miljoni purki ja maksis selle eest umbes 80,000 rbl., sellest wõite arwata kui hästi tema elanikkude haige igatfus määritud on.

Pääle nende nimetute on igawusehaiguse rohtusid legion, nagu tsirkused, palaganid, tantsupidud, pitspallid, simmanid, lõõtsapill, 120 andelised were romanid ja mitmed muud hirmsad, haledad ja armsad juturamatud.

Kõige nende igawusehaiguse abinõude õige nimi on: Inimene, anna oma raha siia!“ Ning inimene annab oma raha, annab oma kõlblise puhtuse, ning kõik ainult sellepärast, et ajast lahti saada, sest sellega ei tea ta üleüldse midagi pääle hakata. Ise ei saa ta tema surnukslöömisega nii hästi toime, aga wiin, õlu, kaardid, pitspallid lõõtsapilli ja rusikawõitluse saatusel — waadake, need wõtwad ajalt nii osawaste elu wälja, et inimene ei märkagi, kuhu ta sai.

Ja kui ta säält nende meistrite juurest kodu tuleb, siis on temal midagi ikka ka ühes

wõtta: pää ja jalad mõnikord nii rasked, et ole mees ja kanna kodu. Seppadel terwe päew weel tagajärele tööd, et seda finaraskust pääst wälja kruuwida. Mõnikord ilus punane nina ja sinine muhk weel pääle kauba. Eks ole kasulik kaup, mis? Mõne rublakese raha, päewase pääwalu ja mõne wälise ja seestpidise muhukese eest (muhkusid lüüakse meie päiwi rohkem sissepoole) wõetakse su elu otsast tundide pikkused tükid maha, ilma et sul omal oleks tarwis selle üle pääd murda, kuidas iga päew oma elu, mis ju nii hirmus pikk on, lühemaks teha.

Kuid siiski, need meistrid, kelle juures igawusehaiged käiwad ennaft arstimas, on joobnud hambaarstide sarnased, kes lõualuu wälja tõmbawad, haige hamba aga suhu walutama jätawad. Nemad jälle tõmbawad aja sult wälja, aga igawus see aja walutaw hammas, jääb alles.

Igawuse haiged! Arstige ise oma haigust! Teid õpetab õhk, sest tema annab kastepärlides seda tagasi, mis ta niiske auru ja uduna oma sisse wastu wõttis; teile an-

nab tundmist tuli, sest kuldmulla võtab ta vastu, selge kulla annab ta tagasi; teid manitseb maa, sest ta maksab lilledega ja wiljateradega seda, mis kui mädanenud muda tema sülle heideti. Õppige nende meistrite juurest ja igalt poolt mujalt, kus elurõõmus, kasulik tegewus — küll siis hakkavad elurõõmu ja õnne hõbedased kandlikeeled uuesti teie rinnas kõlama.

J. Ustal.

Hind 10 kop.

42 189

127 753

Uuemat kirjandust

on kohe peale ilmumist h. Leoke'se raamatukaupluses
Wiljandis laada.

Kõige suurem väljavalik eestikeelsetest näitemän-
gudest.

Nõudke nimekirjalid!

Аdr.: Феллинъ, h. Leoke'se raamatukauplus.

Kõnetraat № 66.
